

Een vreemde karekiet in het net

Rudy Schippers

Er zijn van die momenten dat je je bij het uithalen van een vogel afvraagt van wat hebben we hier nu weer? Vrijwel altijd kom je daar met collega's wel uit maar af en toe is dat toch een uitdaging omdat er binnen een soort heel wat variatie kan zijn. En dat is niet alleen variatie als gevolg van leeftijd of geslacht. Soms is zo'n variatie duidelijk en dan kunnen we spreken over vormen of zelfs ondersoorten en soms minder duidelijk wanneer die vormen in elkaar overgaan zoals bij een fitis en de noordse fitis en ook bij de barmsijzen en enkele andere soorten. Dit wordt wel aangeduid als een clinale variatie waarvan soms sprake kan zijn wanneer populaties een grote geografische verspreiding kennen.

Op 5 juni 2011 vinggen wij op Oud Naarden een soort karekiet met duidelijk witte zomen aan de slagpennen en het eind van zijn staart en ook was hij veel witter van onder dan een gewone Nederlandse kleine karekiet. Dit voorjaar hebben wij ruim 400 volwassen kleine karekieten in de netten gekregen waarvan de gemiddelde vleugellengte 65,9 mm was met een range van 62-71 mm. De vogel uit 2011 had een vleugel van 73,5 mm en was dus geen gewone kleine karekiet.

Is dit nu een bosrietzanger of misschien toch iets anders?

Het zou ook een bosrietzanger kunnen zijn die een slagje groter is dan een kleine karekiet en die ook een bredere en kortere snavel heeft zoals deze vogel. We hebben het toen daarbij gelaten hoewel we de vreemde witte vlekken op het eind van de handpennen en de veel lichtere borst niet konden plaatsen. Ook de donkere pootkleur en nagelkleur en ook de gele zolen waren anders dan we bij de

bosrietzanger gewend zijn. P.S. Voor scherpe kleurenfoto's wordt verwezen naar de elektronische versie die te vinden is op de website van de vogelwerkgroep www.vwggooi.nl

Bij deze twee soorten moet je meerdere kenmerken tegen elkaar afwegen zoals het ronde "vriendelijke" kopje met korte brede snavel van een bosrietzanger tegenover de plattere kop en smalle lange snavel van een kleine karekiet en ook het kaa-kaa- gekrijs van een kleine karekiet tegenover een rustige bosrietzanger wanneer je die in de hand hebt. Belangrijke handkenmerken zijn de relatief korte versmalling in de P8 bij een bosrietzanger en de lichte nagels en ook de meer geelbruine kleur van een bosrietzanger in vergelijking met een kleine karekiet. Er zijn soms overlappingen waardoor je dus niet kunt afgaan op een enkel kenmerk.

Juist die kenmerken welke afwijkend zijn voor een bosrietzanger komen bij deze vogel overeen met de kenmerken voor een Kaspische karekiet. Dit is echter een behoorlijk variabele ondersoort van de kleine karekiet die voornamelijk voorkomt in de Aziatische delen van zijn verspreidingsgebied tot aan Kazachstan, Afghanistan en Iran toe. De oostelijke vormen van de Kaspische karekiet kunnen een vleugellengte tot 76 mm hebben.

In de weken voorafgaand aan deze vangst hadden enkele leden van de ringgroep zich georiënteerd op vogels die ze mogelijk in Georgië zouden kunnen vangen omdat er plannen waren daar in september 2011 naar toe te gaan. Ook de Kaspische karekiet, *Acrocephalus scirpaceus fuscus* met zijn karakteristieke witte punten aan de handpennen en staart kwam daarbij in beeld. Toen we deze vogel in de hand kregen was daarom een van de reacties "het zou toch geen *fuscus* zijn?" waarna overleg gepleegd werd met andere deskundigen. Mede gezien het tijdstip van de vangst aan het begin van het broedseizoen en vooral de korte brede snavel die niet bij een kleine karekiet past maar ook door de versmalling bij de P8 van 11 mm, werd de vogel geringd als bosrietzanger.

Toen er dit jaar op 16 augustus in de Kennemerduinen een kleine karekiet gevangen werd met als aantekening "mogelijk Kaspische karekiet", ging er een lichtje branden. De afgebeelde foto's leken op die van onze vogel.

Toen wij in 2011 deze vogel in het net kregen waren we ons niet bewust van een artikel in *British Birds* van 2002 waarin de variatie van de Aziatische vormen van de kleine karekiet beschreven waren en ook niet van het standaardwerk over de rietzanger soorten uit 2010 van dezelfde auteurs.

David Pearson en Peter Kennerley geven in hun artikel aan dat de Aziatische vorm *fuscus* erg variabel is en sommige vormen zijn in het veld vrijwel niet te onderscheiden van de West-Europese kleine karekiet. Sommige van de foto's in het artikel leken echter sprekend op onze karekiet met de lichte onderzijde en vooral met de witte uiteinden van de handpennen en staart.

Met deze nieuwe informatie hebben we onze foto's voorgelegd aan medewerkers van Naturalis in Leiden en heeft Rob Moolenbeek samen met Kees Rooselaar de verzameling balgen bekeken. Aan de hand van de foto's werd toen geadviseerd om deze vogel als mogelijke Kaspische karekiet in te dienen bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Dit is inmiddels gebeurd en we zijn daarom benieuwd naar hun reactie.

West-Europese kleine karekieten overwinteren vooral in tropisch West Afrika terwijl de bosrietzanger in Oost Afrika overwintert. Bij Ngulia Lodge in Kenia is de bosrietzanger verreweg de meest talrijke soort waarvan er jaarlijks duizenden worden gevangen en geringd zodat wij de foto's aan de medewerkers van dit ringstation hebben laten zien. Hun oordeel: het is geen bosrietzanger en ook geen West-Europese kleine karekiet. De foto's zijn nu voorgelegd aan David Pearson voor zijn opinie.

Over de ondersoorten van de kleine karekiet wordt voor West Europa erg terughoudend gereageerd en er is eigenlijk geen beslissing te nemen zonder de mogelijkheid van DNA analyse. Tot op heden zijn er geen waarnemingen van Kaspische karekieten geaccepteerd voor West Europa ondanks enkele gevallen van bijvoorbeeld de Scilly eilanden in Engeland die met goede foto's zijn gedocumenteerd. Om de moeilijkheidsgraad voor deze soorten aan te geven kan verwezen worden naar een recente studie van Tayebe Arbabi en collega's van de universiteit van Heidelberg in Duitsland. Vogelringers uit Duitsland hebben veertjes van 347 kleine karekieten beschikbaar gesteld voor DNA analyse. Dit werd vergeleken met DNA van 26 in Israël geringde karekieten en enkele exemplaren uit Kazachstan en Saudi Arabië. Daaruit bleek dat 6,8% van die vogels niet correct op naam was gebracht en dat vooral veel bosrietzangers als kleine karekiet in de boeken gingen. Ook was een struikrietzanger verkeerd geïdentificeerd en zelfs een zwartkoprietzanger die er toch echt niet als kleine karekiet uitziet. Van de 26 vogels die door ringers als *fuscus* werd gemeld bleek dat slechts correct te zijn voor 6 vogels.

Uit deze DNA analyse kwam nog een opmerkelijke vangst van de eerste Kaspische karekiet voor Centraal Europa naar voren. Deze werd gevangen op 15 mei 2010 in Treysa nabij Schwalmstadt in Duitsland en was als gewone kleine karekiet geringd.

Ook zijn kruisingen bekend van de kleine karekiet met de bosrietzanger, met de grote karekiet en met de rietzanger. Tot op heden is er geen officiële reactie ontvangen op de foto's hoewel er wel indicatief naar een bosrietzanger verwezen wordt, wat onze eigen conclusie bevestigt. De terughoudendheid van commentatoren is daarom begrijpelijk maar maakt onze vangst niet minder interessant.

Mocht er een vraag zijn over het bovenstaande of het werk van het Vogelringstation het Gooi in zijn algemeenheid dan kunt u een mailtje sturen naar vrs.hetgooi@gmail.com

Geraadpleegde literatuur:

1. Pearson, D.J., Small, B.J & Kennerley, P.R. 2002. Eurasian Reed Warbler: the characters and variation associated with the Asian form *fuscus*. *Brit. Birds* 95:42-61
2. Peter Kennerley and David Pearson. 2010. Reed and Bush Warblers. Christopher Helm, London.
3. T. Arbabi *et al.* Mitochondrial phylogeography of the Eurasian Reed Warbler and the first genetic record of *Acrocephalus scirpaceus fuscus* in Central Europe. *Ibis* vol.156, issue 4, October 2014
4. David Pearson, Graeme Backhurst and Colin Jackson. May 2014. The study and ringing of Palaearctic birds at Ngulia Lodge, Kenya, 1969-2012. *Scopus Special Supplement Number 4*.

Mededeling Vogelringstation het Gooi No. 17